

An XIII
1938

FĂT-FRUMOS

Nr. 3

Director : LECA MORARIU

Pagină din Evanghelia lui Ștefan cel Mare dela Mănăstirea «Humorului

LITERATURĂ — ARTĂ — ȘTIINȚĂ — VIAȚĂ — SOCIALĂ

3.157

935.124

BIBLIOTECĂ
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

FĂT=FRUMOS

An. XIII
1938

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 3

† GOGA

(Necrolog academic, rostit la Universitatea din Cernăuți
în 11 Mai a. c.).De ce m'ați dus de lângă voi,
De ce m'ați dus de-acasă ?

(Bătrânii)

... Stihuri cari pot închipui un Motto pentru ceasul de față,
când obștea românească jelește prea-timpuria plecare a omului Goga.

Dar nu e de atribuția noastră să cercetăm cum cântărețul *pă-*
timirii noastre și a *jalei înstrăinatului Ardeal* s'a poticnit de istov și
definitiv în cealaltă *pățimire* a noastră : cea a vieții publice (ca să nu
zicem : *politice*) românești...

Credincioși menirii, de a cântări valori cari nu sunt atât de ro-
bite timpului și spațiului, — și sugestionați de o solemnă clipă isto-
rică, reținem data la care Goga a pășit dincolo de ultimul prag dinspre
imperiul nemorții.

S'a caracterizat, ca nealții de complet, de propriu, el însuși,
pe sineși :

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frânge
Și de durerea altor inimi
Învăță-mă Stăpâne-a plânge.
Nu rostul meu, deapururi pradă
Ursitei măștere și rele,
Ci jalea unei lumi, Părinte,
Să plângă'n lacrimile mele.

.....

.....
În suflet samănă-mi furtună,
Să-l simt în matca-i cum se zbate.
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate ;
Și cum sub bolta lui aprinsă,
În smalt de fulgere albastre,
Încheagă-și glasul de aramă :
Cântarea *pățimirii noastre*.

(Rugăciune)

A vibrat din tot atavismul milenar al robilor maghiare, sa'nvi-
forat de :

Durerea unui neam ce-așteaptă
De mult o dreaptă sărbătoare (Oltul)

14387 935.124

— și astfel, din acest nou frământ, din această țărîe „a urii și a iubirii“, a putut izvedi cântec nou : Goga, creator de fond și de formă în scrisul românesc. Și mai presus de toate, creator=artist :

Luna trece șura popii,	. . . . .
Luminând în drum pridvorul, —	Câtă jale le-a fost scrisă !
Pipa moșului nu arde,	Doi feciori aveau la casă . . .
Baba și-a uitat fuiorul.	Unu-i mort de astă toamnă,
. . . . .	Altul stă cu domni la masă.

(Părăsiți)

A militat și'n viața publică. A fost și aice ostaș al nizuinței cei depline, — ca și Eminescu. Chiar dacă omul rămâne biruit — crezul lui înfruntă și aice vremelnicia. Cântărețul *fără țară*, care din coardele lirei a știut să facă tot atâtea coarde de arcaș al răzvrătirii românești, fiind unul dintre cei mai aprigi năpustitori ai României sloboade peste „temnița naționalităților“, — și cealaltă operă a lui (de caracter politic) se alătură cu vrednicie de cea a lui Eminescu. Poet și preot al celei mai sfinte credințe — și Eminescu, și Goga : Închinându-se credinței în mai bine pentru Neam !

Încât la plinirea celui mai din urmă drum — înalt=simbolic drum : din inima Ardealului înspre inima Țării — drum, pe care vremelnicia celui ce-a fost omul Goga îl săvârșește astăzi, se arată faptă cel puțin o parte din *Dorința* poetului Goga :

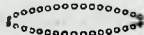
Și popii nost', din întâmplare,
Vre=un oaspe=atunci să-i vie :
— Pe cine'ngropi, părinte, azi ? —
— Pe=un om de omenie ! . . . —

Iar cealaltă componentă de sintetică autocaracterizare a lui Goga îmbracă semnificație de îndoliat simbol nu numai pentru înstrăinatul Ardeal, ci pentru tot cuprinsul românesc. Și deci :

Domol purcede glas de schijă
Dela clopotnița din deal,
Să povestească lumii jalea
Înstrăinatului Ardeal . . .

(Pe 'nserate)

Leca Morariu

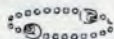
CÂNTĂ MOARTEA *)

Îmi cântă moartea la fereastră
 Ca o vecernie'n surdină
 Îmi cântă 'ncet povestea noastră :
 Un joc de umbre și lumină.

Eu o ascult în noaptea mută,
 Din adâncimi îmi crește mare ;
 Întreaga viață petrecută
 La căpătâiul meu răsare.

Și cum, sub tâmpla mea fierbinte,
 O lume veche=mi reînvie, —
 Nu câte=au fost, îmi vin în minte,
 Ci câte=ar fi putut să fie.

Octavian Goga

Maghiarie germană

(Glose românești la recentul volum din „Der neue Brockhaus“)

A apărut de curând volumul final (S—Z) al noiei ediții din mica enciclopedie Brockhaus, în patru volume și un atlant. Față de ediția anterioară, dela 1929, aceasta firește trebuia să țină cont de noua situație, adică de regimul hitlerist, național=socialist. Cum, de pe urma aferei cu „Gringoire“, ne preocupă chestia suprimării comunismului maghiar prin jertfa armatei române, am și deschis volumul la articolul „Ungarn“ — și iată ce cetim aici, la pag. 519: „Károlyi, zum Staatspräsidenten gewählt, räumte im März 1919 den von Béla Kun geführten Kommunisten das Feld; sie riefen die ungar. Räterepublik aus, die jedoch nach wenigen Monaten zusammenbrach. Admiral Horthy zog an der Spitze einer gegenrevolutionären Nationalarmee am 16. Nov. 1919 in Budapest ein. . .“

De Români, nici o vorbuliță! Printr'o abilitate, un fel de escamotare sintactică, cetitorul e adus să creadă că cel ce=a făcut să se prăbușească comunismul lui Béla Khun, ar fi fost amiralul Horthy, cu armata sa națională.

Iată însă ce scria la 1929 același Brockhaus, la articolul

*) Ultima stihuire a lui Goga, scrisă la Ciucea câteva zile înaintea morții sale.

„Ungarn“ in vol. IV pag. 456: „Im Jan. 1919 wurde Károlyi Präsident der Republik. Nach kommunist. Unruhen übergab Károlyi 21. März die Macht den Kommunisten, die nach russ. Muster eine Räteregierung einsetzten“... „Gegen die vorrückenden Rumänen wurde eine Offensive eröffnet, die, anfangs von Erfolg begleitet, mit der Niederlage der roten Armee endete. Die 24. Juni eingeleitete Gegenrevolution wurde niedergeschlagen. Als die Rumänen schon vor Budapest standen, dankte die Räteregierung ab, die meisten Volkskommissäre verließen fluchtartig das Land. Die Rumänen hielten Budapest vom 3. Aug. bis 14. Nov. besetzt. . . 16. Nov. rückte die „Nationale Armee“ unter Führung des Admirals Nikolaus von Horthy in Budapest ein. . .“

Întrebăm: hitlerizarea noului Brockhaus nu se putea face fără — maghiarizare ?? V. M.

LIEDER (CÂNTECE)

Ö. Goga

I.

*In der Schenk' zu Dealu Mare
Halt' ich Sitzung seit drei Tagen;
Seit drei Tagen trink' und hör' ich
Niklas Einaugs Geige klagen.*

*Seit drei Tagen, eh, mein Junge!
Schwer das Weh, der Leiden viele!
Und ich lausche, sie zu lindern,
Niklas Einaugs Geigenspiele.*

*Spiel doch, Niklas, noch ein Liedel
Vom gestickten Niederleibchen,
Von dem kleinen Blauaugteufel,
Von Anitza, Schenkwrts Weibchen.*

*Fastenzeit ist ja vorüber
Und mein Acker ist bereit,
Und der Schenkwirt fuhr zu Markte...
Hei, wie grünes Blatt sich breitet!*

*Spiel doch Niklas von der Blonden
Mit dem Wuchse schlank und hoch;
Blind auf einem Aug', Zigeuner,
Schliesse auch das andre noch!*

II.

*Nikolaus, du alter Schenke,
Sag', was hältst du so vom Leben!
Mag dir Gott den Wein erhalten
Und dein Glück, dein Weib daneben.*

*Und wie geht's denn mit dem Handel?
Grün und sauer ist's Getränke,
Doch dein Weiblein ist gar tüchtig, —
Hols der Teufel, alter Schenke!*

*Trink' auch du mit mir zusammen!
Will im Trunk mein Sehnen kühlen,
Denn mir scheint die Welt ganz anders,
Hör' ich Niklas Einaug spielen.*

*Niklaus Einaug, — hol's der Henker! —
Sieht nicht alles, ohne Frage;
Spielt zwei Lieder auf der Geige:
Eins ist Sehnsucht, eins ist Klage.*

*Wenn von Sehnsucht spielt der Niklas,
Bebt der Becher in den Händen,
Wenn von Klage spielt der Niklas,
Fliegt der Becher an die Wände.*

Brand könnt' ich ins Dörflein werfen,
Dass es flammend drin ertränke..
Blaue Augen! — Hol's der Teufel!
Nikolaus, du alter Schenke!

— Ei, wie wär's auf dieser Erde,
— Hört ich einst den Nachbar streiten, —
Könnte man wie dort zu Kana
Aus dem Wasser Wein bereiten!

III.

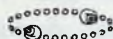
Trinkt auch Ihr, mein frommer Vater!
Mag Euch Gott die Gunst bescheeren,
Dass Ihr könnt im Psalter lesen,
Dass Ihr könnt den Becher leeren.

— Gar nicht gut wär' das Gevatter!
Denn kein Wirtshaus könnt' bestehen,
Nikolaus, der alte Schenke,
Könnte nicht zum Jahrmarkt gehen.

Denn ich trinke seit vier Tagen
Mit dem Schenkwirt, — hol's der Geier! —
Trinke, Vater, wie zu Kana
Galilaeas Hochzeitsfeier.

Keinen Niklas Einaug gäb' es. —
— Heil'ge seien ihm Berater!
Noch Anitza, Schenkwrirts Weiblein!
Und mit uns wär's aus mein Vater!

Traduceri de Reinhold Scheibler

Prin țară, dealungul vremii

(Sfârșit)

După atâtea instalații, unde se macină mecanic minereul scump, ajungi la Minele de aur dela Roșia, unde aluneci cu niște vagonete electrice, câte un sfert de ceas, sub boltiturile care se întretae în căutarea filoanelor prețioase, până la galeriile prismatice ale strămoșilor romani.

Dela Brașov la trecătoarea Bratocea poți merge aproape numai prin pădure, coborînd apoi spre mănăstirea Cheia, tănuită în brădet, sau poți urca pe piatra sură și lipsită de isvoare a Ciucașului, de pe care ai una dintre priveliștile cele mai cuprinzătoare.

Și mai aproape de oraș sunt munții Postăvarul și mai întinsa Piatră-Mare, despărțiți prin Timiș. La Piatra-Mare poți ajunge și pe un drum nespus de pitoresc până la un loc: pe scări de lemn, printre prăpăstii, alături de cascade care te stropesc.

E plin de interes și drumul înspre Olt, în sus, alături de munți vulcanici, ascuțiți, pe unde întâlnești isvoarele de borvis la tot pasul, cași modeste băi.

Mai sus de Sf. Gheorghe ți se pare că ai trecut un alt hotar, spre o regiune secuiască sau secuizată, mai ales de vrei s'o iei deasupra munților, spre Hăita Mică sau spre Hăita Mare, pe unde nu te înțelegi în românește nici cu absolvenții claselor primare!

Pe crucile din cimitire sunt însă și multe nume românești, ca „Deregan“, care n'a fost decât Drăgan al nostru.

La Tușnad, și el complet evreit, natura este și mai darnică în frumuseți, dar farmecul cel mare îl găsești la Lacul Sf. Ana, la care trebuie să urci din greu un munte conic și să cobori adânc în crater, până la apa neașteptat de mare și de clară, în care se resfrâng pădurile de brad de pe pereții abrupti.

Mai sus, în depresiunea neconținut atrăgătoare, Oltul ajunge ca un fir de apă, pentruca dincolo de o undulare de teren, în sens opus, să înceapă a curge tot așa de firav, tovarășul său, „Mureșul“, care se adâncește apoi în grabă, între munți, la Toplița, făcând un defileu, asemenea întrucâtva cu cel vestit al Prahovei, și iese în larg mai înainte de luxosul Târgu-Mureș.

Nu am avut ocazia să trec vreodată Prutul, — dar am văzut adesea Țara Moldovei, cu dealurile ei domoale și prelungi, care-și arată uneori pământul galben, cu pășuni întinse și mai puține grâne.

Pe valea îngustă a Trotoșului, casele se ascund printre pomuri, pe povârnișuri repezi, până dincolo de regiunea industrială, a Moineștilor până la Palanca din adâncul muntelui, și aici, la frumusețea sălbatecă a naturii, se adăogă aceea rară a locuinței și a portului.

Am văzut Bistrița spumoasă, alergând pe albie de piatră, având în jur decoruri în veșnică schimbare, ca și Ozana, care oglindește rămășițele Cetății Neamțului, ca și Moldova largă, cu meandre răsfățate în soare.

Județul Neamț l-am străbătut în toate părțile; l-am privit ca pe o imensă căldare de pe dealul Pașcanilor, ca și de pe Balaur, dinspre Piatra, l-am cercetat adesea în mănăstirile ascunse de coline împădurite.

M'am dus de multe ori și înspre Iașul glorios de altădată, dar astăzi umilit, printr'o neînchipuită înstrăinare, cu mănăstirea Galata, împovărată parcă de turnuri prea greoaie, cu mai frumoasa Cetățue și giuvaerul Trei-Ierarhilor. L-am văzut revărsat pe dealuri de pe înălțimi, l-am văzut în sărbătoare și durere. Și am făcut adesea și drumul dela Colonia de cercetași dela Plugarii din Nordul județului și Iașul acesta, capitală sufocată, dar măreață a restriștei naționale. Ocolind noroaele pe trei sau patru șleauri încrucișate, lunecând cu sania pe zăpezile imaculate ale iernii, sau pornind, la Vlădeni, peste

apa revărsată primăvara, cu speranța de a nu trece cu căruța alături de șosea, am străbutut adesea stepa fără umbră și fără lemne pentru colibele țărănești, și-am ascultat, într'o neuitată noapte de vară, glasurile nesfârșite ale neamurilor de păsări din păpurișul Jijiei.

Pe drumul Botușanilor, așezați pe un dâmb, care păstrează încă doar case boerești în curțile încăpătoare, dar nu și pe stăpânitorii de altădată, am urcat odată un deal frumos și drept printr'o plantație de brad.

Călătorind așa, am dat și de armonioasa biserică din Hârlău și, tot așa, mai nimerind, mai greșind drumul, am mers într'o întunecoasă noapte, printre grâne și porumbiști abia zărite, dela mănăstirea Probota din Fălțiceni înspre aceiași plugari și, mai departe, la satul cu grădini frumoase, Călărașii, până la larga și umbroasa luncă a Prutului.

Dela Rotunda=Liteni, tot prin adâncuri de pădure, am atins în treacăt, la Știrbăț, hotarul Bucovinei. Dar în această grădină a țării noastre am fost apoi, într'un fel de pelerinare, cu trenul și mașina, ca să cunosc de aproape podoaba mănăstirilor. Am vizitat Suceava cu cu cetatea și cu atâtea slăvite ctitorii. Am văzut, în simplitatea lui patriarhală, Pătrăuțul lui Ștefan cel Mare și nava uriașă a Dragomirnei, cu turnu-i subțiratec=dantelat. Am fost la Putna, la Mormântul Marelui între cei Mari, unde se păstrează un tezaur bisericesc neprețuit. Iar, din Cernății, în care se desfășoară marea „reședință mitropolitană”, am pornit tot peste coline, ne-am adâncit în munți păduroși, unde, din loc în loc, apărea comoarea mănăstirilor, ca Vatra Moldoviței, de-o rară armonie în linii și culori, ca Sucevița, cu o pictură tot atât de impresionantă, ca Voronețul, și mai veche și mai prețioasă, ca, după aceea, trecând pe înserate pe lângă Gura-Humorului, să ne îndreptăm, pe valea tot mai îngustată și mai pitorească a Moldovei, spre Câmpulungul Bucovinei.

Să amintesc și de pictura Probotei lui Lăpușneanu, de neașmănatul aier de vechime dela mănăstirea Neamțu, de pictura vioae și mireană a lui Grigorescu la Agapia, sau de biserica sclipitoare a lui Rareș, dela Piatra, ca și de Bistrița mai veche, unde, de sub zugrăveala mai târzie, iese la iveală puternica pictură de altădată ?

Călătoria la aceste mănăstiri îți lasă în suflet nu numai lumina încântării, ci și mândria că faci parte dintr'un neam, care-a putut izvedi, în vitregia vremii, valori nepieritoare.

Banatul l-am văzut târziu, în urma războiului de întregire, alături de colegi și de elevi, într-o atmosferă de încredere deplină.

Abia mi aduc aminte de Caransebeș, orașel de munte, cu un râu dealungul străzilor, cu arbori pe trottoare, și încă mai puțin de Lugojul mai mare, dar dincolo de îmbelșugate lanuri, știu că m'a uimit deabinelea orașul Timișoara prin bulevarde largi, de-o rară curățenie, prin multe fabrici și clădiri luxoase și, mai ales, prin uriașe parcuri.

Tot printre lanuri de rar belșug și printre sate cu gospodării, mai largi ca'n alte părți, am străbătut apoi în delurosul ținut al Reșiței, cu cea mai mare industrie metalurgică din țară, și am avut acolo, în timpul nopții, tabloul care nu se uită, al vărsării unui uriaș cazan de fier topit, ca și al șerpuirii liniilor de cale ferate, în stare de incandescență, ieșite din furnal.

Și mi amintesc și de-o noapte cu lună, când treceam, cu vaporul, faimoasa strâmtoare a Cazanelor. În jur, uriașii păreți de stâncă albă aveau deasupra îmbrăcăminte de pădure, și bănuiai pe creste cetățui turcești, iar dedesubt aveam adâncul neobișnuit al apei liniștite.

Puterea rară a impresiei ce-o ai acolo întrece, poate, și pe aceea dela Cheile Bicazului, care se afundă nebunește, pe întinderi mari, în stâncile de calcar.

Și Bărăganul are o frumusețe rară în amănunte și'n puternica impresie de ansamblu, iar sufletul înzestrat, în adevăr se poate încânta și de monotonia dealurilor dobrogene, dincolo de care marea înșăși mi-a apărut întâia oare ca încă un deal întunecat.

Pe țărmul ei, un alt hotar spre largurile lumii, poți să te lași furat de jocul neconținut al apelor din depărtare și poți privi la nesfârșita lor varietate, ori să te înfiori de limbile de apă, care se sparg sub locul unde stai, pentruca altele nenumărate să lărmuiască în largul mării, gonind înfuriate...

În drumurile mele n'am ajuns în munții lăudați din Maramureș și n'am putut vedea vestitul Liman al Nistrului, de-o frumusețe neasemănată, nici n'am pătruns în Delta Dunării, cu lumea ei de ierburi și de pasări, dar imaginea pe care mi-am făcut-o, din multele excursii prin mândra noastră țară, e unul din izvoarele de largă mulțumire ale vieții mele.

Și frumusețea țării noastre e atât de felurită, că toate clipele de liniște ai vrea să ți le dai, ca să-i cunoști tot alte colțuri și să-i descoperi noi aspecte, ori să te lași mișcat de armonia lucrului făcut de

oameni. E și o revărsare de belșug pe-atâtea câmpuri de muncă românească ! Și bogăția și mai multă, ascunsă încă în virtuțile pământului acestuia, îți dă cu prisosință siguranța binefăcătoare a unei lungi desfășurări naționale.

Să mergem în cuprinsul țării noastre ! Vom întâlni oriunde pe fratele mai mic, pe omul dela țară, cu liniștea naturii răsrântă în echilibru=și sufletească și, în adânc, cu-atâtea puținți de dezvoltare. Să învățăm, din firea lui, ce este pacea sufletească, în stare să înfrunte orice greutate, și să-i comunicăm ceva din sbuciumul și din îndemnul nostru de înaintare. Să ne'frățim cu el și cu natura românească, și să fim siguri c'avem să ne întoarcem cu sufletul mărit !

At. C. Bălăcescu

ES SINGT DER TOD

de O. Goga

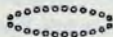
*Der Tod, er singt mir leis am Fenster —
Wie eine Abendandacht still —
Mein Leben, wie es war und wehte:
Von Schatten und von Licht ein Spiel.*

*Ich lausch', und in der Nächte Schweigen
Aus Tiefstem seh' ich's neu erblühn ;
Mein ganzes Leben, wie ich's lebte,
Vor meinem Aug' vorüberziehn.*

*Und — wie in meiner heißen Stirn
Entschlummertes mir neu erwacht,
Nicht, was vollbracht, kommt mir in Sinn,
Nur, was man alles nicht vollbracht.*

Traducere de Sever Bumbac

(După „Deutsche Tagespost“, Cernăuți An. XV Nr. 4270 din 15 Iunie 1938)

Tablouri de Bucevschi la Viena

(Sfârșit)

I.

Czernowitz, 2-ten Juli 1879

Euer Wohlgeboren!

Wollen gefälligst entschuldigen, wenn ich, gestützt auf die mitfolgende Karte des Archimandriten Andriewicz¹⁾, mir erlaube, mit einer Anfrage Ihnen zur Last zu fallen.

Frau von Popowicz²⁾, Gutseigenthümerin von Stupka, hat für ihren verstorbenen Gemahl Aleco Popowicz eine Grabkapelle in Strojestie erbaut, für welche sie ein Bild benötigt. Das Bild soll eine Muttergottes (Maica Domnului) mit dem Jesuskinde vorstellen, im byzantinischen Style gemalt sein; die beiläufige Höhe von 1 1/2 Meter, die Breite von 1 Meter, und eine schöne, entsprechend reiche, jedoch nicht allzuüberladene Rahme bekommen. Frau von Popowicz wünscht das Bild in längstens 4 Wochen zu bekommen. Bei den bedeutenden Auslagen der Kapelle ist jedoch der Preis, welchen sie für das Bild ertragen könnte, und zwar inclusive Rahme, höchstens 200 bis 250 flr. Frau von Popowicz würde sehr gern sehen, daß Euer Wohlgeboren die Lieferung des Bildes samt Rahmen übernehmen, weil sie dann die Beruhigung hätte, ein gutes, stylgerechtes Bild, auch von künstlerischen Werth zu besitzen. Ich bin demnach so frei, Euer Wohlgeboren zu ersuchen, mir gefälligst *umgehend* mit einigen Zeilen antworten zu wollen, ob Sie in der Lage und geneigt sind, die Lieferung eines derartigen Bildes (ohne Goldgrund) samt Rahme zu übernehmen, in welcher Zeit dasselbe fertig werden könnte, welches Angeld zur Bestreitung etwaiger Vorauslagen gewünscht wird, endlich wie hoch sich die Gesamtauslagen, inclusive Rahme und Verpackung belaufen würden. Meine Adresse lautet: Eugen Ritter von Styrzza, k. k. Regierungsrath, Czernowitz, Untere Herrngasse.

Einer umgehenden Antwort entgegenhoffend, zeichne ich achtungsvoll

Eugen Styrzza.

¹⁾ = Mitropolitul (de mai apoi) Silvestru Morariu.

²⁾ Cunoscuta protagonistă întru românie Elena Popovici, născ. contesă Logothety.

II.

Czernowitz, 25-ten Juli 1879

Euer Wohlgeboren!

Ich war durch mehrere Tage abwesend, weshalb ich Ihr Telegramm erst heute erhielt. Frau von Popowicz hat mir inzwischen auf mein letztes Schreiben geantwortet. Sie ist mit dem Inhalte Ihres Briefes vollkommen einverstanden und schickt als Angeld die mitfolgenden 100 flr. Sie hofft, dass das Bild und die Rahme schön, des Zweckes würdig und unserem Ritus entsprechend ausfallen wird. Sobald das Bild fertig wird, bitte ich dasselbe per Bahn direkt an die Frau von Popowicz abzusenden, und sie von der erfolgten Expedition brieflich zu verständigen. Das Bild bitte ich nach Itzkany zu schicken, das briefliche Aviso aber an Frau von Popowicz.

Ihre Adresse lautet: Helene von Popowicz, geborene Gräfin Logothety, zu Strojestie in der Bukowina, Postamt in Suczawa. Indem ich ersuche mir den richtigen Empfang von 100 flr. zu bestätigen, zeichne ich hochachtungsvoll

Eugen Styrzza.

III.

E(u)r . . .

Ich erlaube mir mitzutheilen, dass ich meiner *Verpflich¹⁾* Versprechen nachzukommen, und das Madonnenbild am 6. August als Frachtgut mit 8—10 tägiger Lieferzeit=*versicherung an Ihre Wohl¹⁾* Hochwohlgeboren Frau von Popowicz abgesendet habe. Es dürfte *daher¹⁾* das Bild bereits in dem Besitz der gnädigsten Frau sein. Und nachdem ich *vermuthe voraussetze unangenehm¹⁾* dass es Euer Hochwohlgeboren nicht unangenehm sein dürfte, so *hab ein¹⁾* einen wenn auch entfernten Begriff von dem Aussehen des Bildes zu haben, so habe ich mir die Freiheit genommen, eine diese Fotografie Reproduktion beizuschließen. *Auf dem Euer dh(?) ein Versehen muß ich noch nachträglichen Empfang von 100 f. bestätigen als a conto-Zahlung bestätigen und wegen der verspäteten Bestätigung um Nachsicht zu bitten¹⁾*. Dh. (?) ein Versehen ist die Bestätigung über den Empfang von 100 fl. als aconto Zahlung hier liegen geblieben. *Ich beeile mich¹⁾* Euer Hochwohlgeboren den

---

¹⁾ şters.

Empfang zu bestätigen u. über die Verspätung um Nachsicht zu bitten. *Ich erlaube mir, anschließend eine Photographie von dem Originalgemälde das E(ue)r Hochwohlgeboren die Güte hatten bei mir zu bestellen, zu übersenden*¹⁾ Das Bild¹⁾ Gemälde hat hier *allgemeinen derart*¹⁾ allgemein gefallen, so daß ich dem Wunsche einiger Künstler und Kunstfreunde, die es gesehen, nachkommen mußte, es zu fotografieren zu lassen¹⁾ lies. Das Gemälde ist bereits am 6. August von Wien abgegangen und dürfte schon im Besitze der gnädigsten Frau von Popowicz sein. *Zugleich mit* bestätige ich auch den Empfang von 100 fl. aconto. Indem *ich nochmals meinen herzlichsten Dank*¹⁾ für den ehrenden Antrag *ausdrücke*¹⁾ und das Vertrauen das Er. Wohlgeb. in mir gesetzt das ich bis nunzu *nur anderswo als in meiner väterlichen Heimat gefunden habe, suchen mußte u. finden konnte u. gefunden habe*¹⁾, ausdrücke, zeichne mich hochachtungsvoll

E. A. B.

und welches mir aus meiner Heimat so selten zu theil wird, meinen gefühltesten Dank ausspreche.

Zeichne hochachtungsvoll

Epaminondas Bucevski

Maica Domnului de care e vorba în aceste scrisori se găsește și azi în Capela funebă a boierului Alecu Popovici dela Stroiești. Expusă umezelii, vremeirea o distruge încet, dar sigur... Mă întreb ori de n'ar putea fi înglobată *Muzeului Bucevski* dela Mitropolia Cernăuțeană?... Care lucru corespunde, poate, și generoasei intențiuni a fiertatei Elena de Popovici.

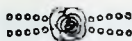
Iar aceste atât de puținele știri despre opera Vineză a lui Ep. Bucevski, nu le pot încheia, fără să-mi exprim *firma* convingere că opera lui Bucevski, risipită în labirintul Vienei, ar mai putea fi încă în mare parte descoperită, salvată. N'am avea decât să procedăm în felul urmat de istoriograful Vinez Eduard Born²⁾ cu privire la pictorul Vinez, complet necunoscut Johann Baptist Reiter (1813—1890). Cu apeluri publicate în periodicele dela Viena, însoțite și de reproducerea pieselor cari se găsesc la Viena, și angajând chiar serviciile

¹⁾ șters.

²⁾ Arătat de mine în artic. *Cultul artelor aiurea și... la noi* în „Gazeta Bucovinenilor“ 1937, No. 56—57.

pasionatului Eduard Born¹⁾, am putea da de urma celor dispărute. Un dram de bunăvoință, de interes din partea celor competenți, — și am da dovada că ne știm prețui patrimoniul artistic național, — că suntem un popor de cultură.

Corneliu Gheorghian

Frumseța vechilor manuscripte bisericești

(Sfârșit)

Chipul Mântuitorului (pag. 57) din *Cartea de Rugăciuni* a împăratului Carol cel Mare (768—814), vine dintr'unul din cele mai vechi manuscripte ilustrate ale Franței. Împăratul Carol învață carte abia când devine Rege al Franconilor, adică după 768, așa că, lipsind alte date, din aceste împrejurări se poate calcula și timpul, în care fu lucrată cartea de rugăciuni. Manuscriptul e interesant sub mai multe raporturi; și anume: întâi miniatura reprodusă aici și care cuprinde o întreagă pagină, în bogăția ei de forme și de ornamente, ni-l înfățișează pe Isus tronând într'un jilț peste care este așternută o perină: fapt care arată, că pictorul a vrut să reliefeze înaltul grad social al Mântuitorului; apoi, în partea de sus a miniaturii se cetesc șase slove, parte grecești, parte latinești, motiv, din care se poate cunoaște că pictorul acelor vremuri nu făcea prea mare deosebire între literele celor două alfabet; în fine interesant e și faptul, că Împăratul Carol, cu toate deosebirile de păreri ce existau între dânsul și Papa dela Roma cu privire la trebuința icoanelor sfinte, a cerut să i se illustreze cartea de rugăciuni cu miniaturi, adică cu tot dăruirea acelor vremi; în adevăr Papa, cerându-le tuturor creștinilor să se folosească de icoanele sfinte, Carol îi răspunsese, că slobod este oricine să aibă icoane pentru pomenirea sfinților, dar că pentru credința creștinească propriu zisă e tot=atâta, ori de cineva are sau n'are asemenea icoane.

Din *Antifonarul* francez din veacul al XV=lea (pag. 95), scris în latină, se mai păstrează numai 18 foi, de format mic (120×87 m).

¹⁾ a cărui adresă ne=ar putea=oa da ziarul „Neues Wiener Journal“, în care, la 4 Aprilie 1937, dânsul și=a publicat memoriul privitor la descoperirea lui I. B. Reiter.

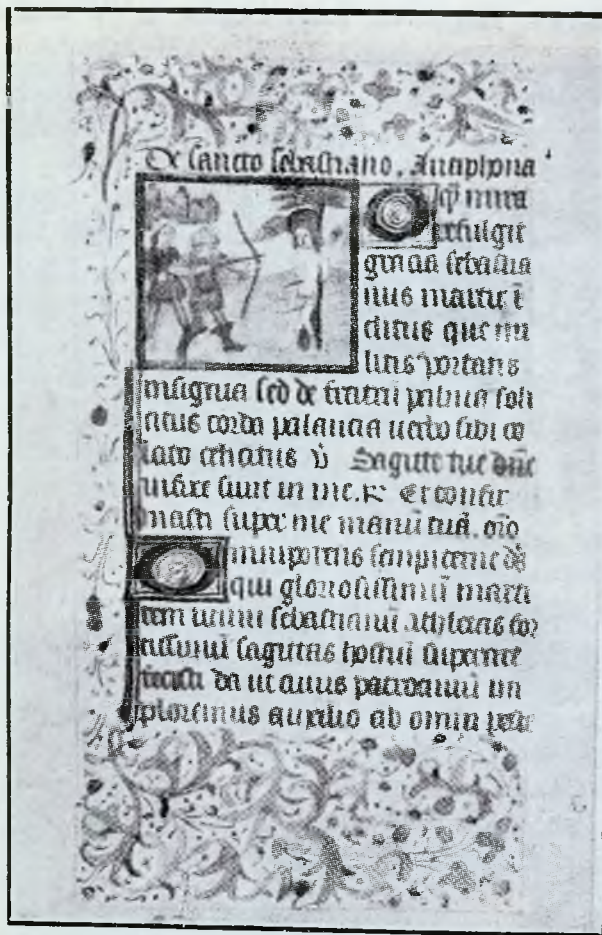
Restul cărții s'a pierdut, fragmentul însă s'a păstrat foarte bine și conține în cele 36 pagini salvate: Începutul evangheliei după Ioan, o foarte devotă predică despre Maica Domnului, antifonul sfinților Ioan Evangelistul, Sebastian, Antoniu, Catarina, Varvara, Margareta și Maria Magdalina și începutul din Ceasul de rugăciune al Fecioarei Maria. Fragmentul are și două pagini ilustrate, cari înfățișează Buna-vestirea și Maica Domnului cu Isus în brațe. Miniaturi mai mici se găsesc în total 9, dintre cari 8 aparțin antifonului. Toate acestea sunt minunate lucrări ale unui maestru francez rămas anonim. Altă podoabă a fragmentului: cele 20 de inițiale, când mai mari, când mai mici, caligrafiate polihrom (în mai multe colori și'n aur). Ilustrațiunea reprodusă de noi arată o pagină cu două inițiale O și cu o scenă din martirajul sf. Sebastian, osândit de Împăratul Dioclețian la moarte pentru credința sa creștină și dat pe mâna arcașilor ca să-l ucidă cu săgeților lor.

Pagina din *Evangelhia*, pe care Ștefan cel Mare a dăruit-o fostei mănăstiri a Humorului (Coperta Nr. 3) datează din veacul al XV-lea și se păstrează astăzi într-o casă de fier în Palatul mitropolitan din Cernăuți. Pagina reprodusă de noi e una din cele mai cunoscute copii fotografice la noi în țară. Pentru prima dată a fost publicată în tomul despre Bucovina din opul *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*, Viena 1899. De acolo a scos-o și dl. N. Iorga pentru *Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român*, București, 1904, pag. 264 și tot de acolo am scos și eu clișeu pentru acest articol. Acest evangheliar-manuscript mai conține o bine cunoscută pagină ilustrată, care-l înfățișează pe Ștefan închinându-și evanghelia Maicii Domnului. O copie în colori, făcută de pictorul bucovinean Epaminonda E. Bucevschi, cuprinzând întreaga pagină din manuscript, cu portretul lui Ștefan și cu icoana Maicii Domnului, se păstrează la Academia Română¹⁾. În afară de aceste două pagini ilustrate, manuscriptul mai prezintă miniaturile celor patru Evangheliști, fiecare în câte o pagină întreagă, și patru ornamente (vignete) la începutul fiecărei dintre cele patru Evanghelii, iar epilogul evangheliarului (deasemena pe o pagină întreagă), e încadrat într'un cadru compus din motive de țesături românești. Pagina reprodusă de noi e începutul Evangheliei lui Ioan și ne ilustrează și

¹⁾ Vezi-o reprodusă în artic. d-lui C. Gheorghian din „Făt Frumos“, 1933 — și'n colori în „Boabe de grâu“ 1934 Nr. 7.

frumseța uneia dintre cele patru inițiale, cari inaugurează fiecare evanghelie.

Pagina (întreagă) din *Psaltirea* mitropolitului Anastasie Crimca

Antifonar de proveniență franceză (din veacul XV)

(pag. 59) vine din minunata zestre — de chiar 4 manuscrise ¹⁾ — cari ni se păstrează la Mănăstirea Dragomirna. Partea de sus a paginii conține o parte din textul manuscriptului în limba slavonă medio-bulgară; restul paginii înfățișează, în cadru tricolor, o scenă din domnia Regelui David, autorul Psalmilor din cuprinsul manu-

¹⁾ Cf. Leca Morariu, *Războiul Troadei* 1924, 13.

scriptului. Următoarea scenă: Sosirea unei cete de călăreți (probabil avantgarda unei oștiri dușmane, venită pentru asedierea cetății Ierusalimului). Cetatea se vede în colțul din dreapta, sus, după un deal; de după acest deal, din partea stângă, iese într-o împănare de călăreților Regele David cu Lada Legilor și c'o suită de lăncieri pedestri. Regele ینگننchează în fața comandantului călăreților, rugându-l să nu pornească războirea sfintei cetății.

În 1907, pe vremea egumeniei P. S. archiereu Dr. İpolit Vorobchievici, am copiat aceasta pagină în mărime originală și'n color, timp de șapte zile, pe cari le-am petrecut ca oaspe al P. S. Sale. După această copie s'a făcut clișeu pentru ilustrațiunea de față. Psaltirea e scrisă pe file de pargament, împodobite cu multe miniaturi mari și mici și cu stereotipul epigram al Mitropolitului Crimca; precumcă el a făcut psaltirea și a dăruit-o mănăstirii sale Dragomirna, cu blăstăm asupra aceluia care ar ینگرăina-o, la anul 1616. Cu toate acestea, Psaltirea și un liturghier au fost luate de Cazacii lui Timuș Chmelnițchi, jefuitori atător mănăstiri din Moldova. Ambele cărți însă au fost mai târziu răscumpărate dela Cazaci de către Doamna Ecaterina, soția lui Vasile Lupu, și restituită Mănăstirii Dragomirna.

Nu sunt pictor, deși câte odată mă joc și eu cu cutare desen, cu cutare acvarelă. Am muncit șapte zile în șir, ca să isprăvesc copia după originalul din Psaltirea preafericitului Crimca. Dacă însă ilustratorii manuscriptelor medievale au muncit pentru astfel de pagini, fără model și numai după indicațiunile date lor din textul manuscriptului, ușor poate ینگelege oricine, ce migăloasă și cucernică muncă a trebuit să fie depusă pentru ینگocmirea, scrierea și ilustrarea acestor manuscripte, atât, atât de puțin cunoscute. . .

Filimon Taniac

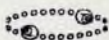

POPULARE

Frunză verde, căldărușă,	Dare=ar Dumnezeu un vânt
Am avut o cărărușă . . .	Să văd gardul la pământ,
Dușmanii ce s'o gândit?	Să rămăie numai parii
Cărărușă mi=o'ngrădit!	Spânzure=se'n ei dușmanii!

Din Comănești, jud. Suceava, — culese de

Octavia Lupu=Morariu

Un mare animator : Dr. Aurel Morariu

Cu o stăruință — nu prea frecventă, dar firească într'o sănătoasă constituție echilibrată și altoită cu o specifică generozitate ingenuă, *Dr.*

Dr. Aurel Morariu

Aurel Morariu a realizat ceea ce'n Bucovina e arhicunoscut sub firma (destul de improprie) „Meseriașul Român“. Dar orcât firma și-a depășit noțiunea, fapt e că nucleul inițial din care a odrăslit opera de avânt economic-românesc și de pronunțată culturalitate, despre care stăm să spunem două-trei cuvinte, fu Soc. „Meseriașul Român“ din Cernăuți.

Nu insistăm asupra faptelor de ieri, îndeobște cunoscute : Banca „Mes. Rom.” (ce-i drept zugrumată de celebra „Conversiune” !), Internatul meserieșesc din Cernăuți, ferma-model dela Crișceatec pe Nistru, două mari băcănii românești la Cernăuți, o întreagă înflorire a meseriei la Cernăuți și aiurea etc. Ci, nevoiți, de imperative tehnice, ne mărginim a semnală — nu pentru lauda celui mai neștiut, mai tăcut muncitor (care e d-l Dr. Aurel Morariu), ci ca pildă pentru atâția alții — câteva din cele mai recente înfăpturi. Adecă : Cu concursul Onor. Minister al Industriei și Comerțului, cooperatistul Dr. Aurel Morariu a putut înzestra cu unelte, scule și mașini (în mod gratuit) 64 meseriași și meseriașe din Bucovina. Iată și numele¹⁾ fericiiților beneficiari (firește toți Români) :

În orașul și județul *Cernăuți* : bucătarul Șt. Hâncu ; cârnățarul Ion Cernușcă ; cizmarii Grig. Mânzărariu, Ilie Olariu, Ilie Popovici și Iordache Teodorescu ; cofetarii Vas. Rotariu și Ion Scriban ; croitorii Dum. Cigusievici, Lazar Dascaluic, Lidia Doroftei, Gh. Ionescu, Gh. Moscaluic, Iosif Schibinski, Oltea Ursu ; frizerii Ion Golumbu, Ion Ursu și Ștefan Velciu ; lăcătușii Alex. Bradu, Alex. Mancovschi și Mihai Porfirean ; rotarii Nic. Sfeclă și Mihai Suhani ; tapișerul Gh. Drăgulean ; tâmplarii Petru Ciobotariu, Aurel Roman, Const. Lăcătuș și Emilian Lăcătuș ; finichigiul Florea Huțcal ; Asociația tâmplarilor (Șt. Boghean, Dionisie Chima, Gh. Crupnic, Ilie Fodorea și Gh. Pelihaci). — În orașul și județul *Rădăuți* : cizmarul Petru Marcin ; jococarul Petru Niculescu ; croitorii Magdalena Coroamă și Vas. Jireadă ; fierarii Ion Avram și Avram Văcărean ; frizerii Ilarion Rădășan și Orest Rotariu ; tâmplarii Dum. Cazacu, Dum. Moroșan și Ilie Țugui. — În orașul și județul *Câmpulung* : blănarul Ion Nisioi ; cizmarii Petru Moroșan și Sebastian Sfargiu ; jococarul Ion Buraga ; lăcătușul Vichentie Cozma ; și tâmplarii Ion Balan, Dum. Mihailuic, Teofil Rusu și Gavril Uricuic. — În orașul și județul *Suceava* : jococarul Haralampie Mitre ; fierarii Alex. Lungu și Epif. Manolovici ; tâmplarii Part. Agapie, Ion Babiș, Emilian Paraon și Gh. Ticalo ; zidarul Dum. Mihalciuic. — În orașul *Storojneț* : blănarul Dim. Bilencu și tâmplarul Gh. Mitre.

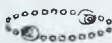
Dar, fapta și mai de preț poate, e că aprigul destelinător al vieții noastre economice Dr. Aurel Morariu a știut să se dăruiască în așa măsură tovarășilor săi (sit venia verbo !), în greaua muncă de toate zi-

¹⁾ Și sperăm că publicarea acestei liste poate fi folositoare onor. public român și mai ales meseriașilor români !

lele (din cele comitete de acțiune, din cele asalturi ale neostoitelor intervenții, în dârză apărare advocațională și anticulturalnică a drepturilor meserieșești, în cea mai grijulie conducere a celor două magazine românești de coloniale din Cernăuți etc.) precum și'n cele popasuri de cordială frăție (cum au fost diversele întâlniri sociale cu meseriașii români, dar mai ales marile excursii meseriașe la Crișceatec, București, Vălenii-de-Munte, Ploești, Sinaia etc.), încât a reușit să și-i cucească tovarăși și întru cele culturale românești cu fapte de cari multe, multe instituții culturale și mai ales culturalnico-lăaturalnice... ar putea fi geloase... D. p.: Cutare Concert al Meseriașilor noștri la Radio—București, în 14 Iunie 1936, sau concertul din 4 Iulie 1937 la Ateneul Român București, sau, recent, concertele dela Vălenii-de-Munte și Ploești și descălecarea cu 140 Bucovineni la Universitatea populară „N. Iorga“.

Și — cine se mai îndoește astăzi că'n viața economică a Bucovinei și'n vârstarea ei cu specificul sufletului adevărat și înalt-românesc Aurel Morariu face epocă ?

Meseriașul Veniamin

SUB PLOPII DE ARGINT *)

Din bezna de humă, cu suflete noi,
Cu frunțile 'ncinse de grele cununi,
Bătrânele trunchiuri călite'n furtuni,
Își leagănă 'n slavă comoara de foi.

Gândirea mi-i roabă cereștii minuni,
Ce-o poartă'n poiene — cu veacuri 'napoi —
Să-și vadă la rugă — loviți de nevoi.
Ca'n sfinte altare — sărmanii străbuni.

E ora de aur ; bătute'n argint,
Mlădiile ramuri aromele-și cern
Și'n pajiști brodează icoane ce mint ;

Spre ele, cuceritor, genunchii mi-aștern
Și'n firul de iarbă, ce'n taină'l'alint,
Pe Tine te laud, Părinte etern.

Giurgiu, 15 Aprilie 1938

Ioan Cârdei

*) Reminiscență din lunca Sucevii.

La munte

Continuare ¹⁾

12 Iunie. — Dar care cum s'a apropiat de locul *închisorii* a și tras la mal, plută de plută așternându-se pe hodină în umbra pâlcurilor de arini, de carpeni și sălcet. Nu ne rămâne decât să ne lipim de-o plutuță gata prinsă și deci, cam în vâna (= curentul) apei. Butucii zgâlțâiți de șuvoi dărdăie din toate încheiturile. Pas de te ține! Ba mai ai grijă și de calabalăcul apucat în pripă. Foarte ahotnic întru debarcare e cel căruia agerul instinct animalic îi poruncește ce trebuie să facă. Și cum ți se pare că aprigul tovarășel Bob mai trebuie demolit, — știorhălc! te pomenești în Bistricioară, — cu genunchiul zdrelit de-un buștean. Noroc din cer până'n pământ că apa-i numa până'n furca pieptului. De bine=de rău, lucrșoarele pot fi toate salvate. Numai Bob călăndrul, supt de șuvoi, se luptă amarnic și — zădarnic! Iată-l gata dispărut sub plută! O clipă încă, și dus îi de vecii vecilor sub podișul atâtor bârne jucăuse. Într'o cumpănă ca aceasta și'n mari răcnete de spaimă, arhanghelul mântuirii tot bădica Augustin se află a fi: Înșfăcat de chică, în cea mai de pe urmă clipită, clăpăugul căpușor, cu ochii bulbucăți de groază, reapare vederii noastre. Și după așa tâmplare, nici nu știi cât de repede te trezești pe mal!

— Sănătate bună, Bistriță nebună! Și sănătate voi 200 leușcani, cari trebuia să ne duceți până'n Broșteni!

— Dar fie că și face ca să te vezi scăpat (chiar numai la jumătatea drumului) de ceea ce cât pe ce era să fie!

— De=acu, vorba celuia: capu'ntre urechi și la picior, măi fecior!

— Noroc că nu m'am dat jos la Colbu! Ce mă făceam mâne, când aflam ce=a pățit pluta d=voastre — ne'ndeamnă la marș grijuliul Odo, atașat și dânsul caravanei noastre pedestrite.

Și unu=i mai gureș decât altul acum, — până prind cu toții a=și depăna drumușorul. Cine însă, cu sacu'n spinare, a pucat=o voinicel și pilduitor înainte, nu=i chiar *fecior*, ci tot numai purtătoare de fus=tuță. Iar cărarea din malul drept al Bistriței îi dă aice fiecăruia destul de lucru, pentruca să=și uite ghionturile și ghioldurile mâncate de dorul plutăritului. Mai greu e de cel ce trebuie să=și ferească încă și

¹⁾ Vezi „Făt=frumos” XIII 1938, 35.

genunchiul proaspăt pansat, — la veșnica coborire în albia râului și iarăși la mereaua urcare pe malul pripuriu.

Dela o vreme, auie toată valea de răcnet și de hăulire. Locul cu pricina! Suduieli, trânteli, năruitură și uruitură de lemnărie, chiot, iad. Îngrămădire și învârfomare de bușteni, că zece Bistrițe n'ar fi'n stare să-i cărăbănească. Și mai cumpliți însă parcă=s plutașii. Izbesc în lemn topoarele de=ai crede că vor să'mproaște scânteii, scapără cuvintele mâniei de=ai zice că țânduri au se=aleagă acuș toate.

— Maaare lucru să nu se'ncaiere!

— Cât îi hău! Nu se mai încaieră el nimenea, din cât *suduiesc așa di strașnic!* Ca doar suduitu' la ce=i lăsat pe lume? — filosofează flegma unui brădan de plăieș, privitor de=a călarele, deci oarecum din lojă, la spectacol.

Și harța din ce s'o aprins așa rău? Că unii stăruie să *spargă închisoarea* chiar astăzi, alții că: — Mă bădiță Ulian (= Iulian), tare mai ești cum era să=ți spun pe nume! Cum să spargi, ce să spargi bre *amù asupra sării*?! —

— Și'ncă=ales și asupra Sfintei Dumineci! — se amestecă uriașul, pe care numai enorma musteață colilie îl arată moș și care pe=o stâncă din mijlocul apei întrupează aievea monumentul plutașului moldovan.

— Apu dară hai la toacă și la vecernie, toaca și vecernia voastră!... Dacă nu vi=i de treabă!... — se aprinde vecinul lui Ulian, suflecat până dincolo de ecvatorul trupului.

Pe mal, altă serie de naufragiați și câte=un pierde=vară ca băie=țandrul, livid de parcă acu i=ar fi luat pânza de pe obraz. Te în=fioară cârâiala lui de glas amorțit când se dă la cerșit: — Nu vă fie cu banat, faceți bine cu=o țăgară! — Cumplit stigmat al de=generării!

Defilăm (de=avalma cu un cârd de ploșteni și ploștence) și'n fața altor involuntar=debarcați amatori de Bistriță. Așteptând ce? Ca din cutări rămășițe cineva să scripuiască o plută pentru continuarea drumului. Dar înserarea=i ca și sosită. Și te pricopsești cu urmă=toarea fărâma de dialog prinsă'n treacăt:

— Când chiar și pe aice ți=i dat să vezi maimuțe de astea, cu ghiarele lăcuite și cu *sprincenele smulte*, atunci ce te mai miri că se infurie și biata Bistriță și ne făcu figura!? —

Drum lung, drum greu apoi, cu ridicarea unui dulce=îmbalsamat plai și cu încurcate treceri peste pârlazuri — până'n cenușia împăinjenire

a amurgului. Se mai ghicește colo podul Bistriței și coborîm deacuma înir'una din cele mai surgunite așezări omenești din Munții-Neamțului : sătulețul Crucea, pușintel, dar foarte vioi pe-o harnică vreme ca aceasta. Bâzâie cârșma știubei, de atîta plutășime. Și-i chiar stup de plină. Abia izbutești să-ți scoți dela tarabă oleacă de burcut, deși oamenii, după câtu=s de treji, au purtare destul de cuviincioasă, chiar și față de noi surtucarii.

Vioi e sătuceanul și de foșnetul răcorelii lui. Toate pare=că stau să te 'nvăluie aice în răcoare. Și freamătul Bistriței în față, și negrele vîrfuri de brădet în pereții de jur=împrejur, și cele două pârâiașe cari, din dreapta și din stînga, dau gureșă năvală în Bistrița, inchi=puind o advărată *cruce* de ape.

— Atîta=i bucuria *Crucenilor*, cât ține plutăritul. Și om de om se bucură aici. Că dacă vine *Balan* (iarna), nici *nașu Martin* (ursul) nu-ți mai dă bună=ziua, da se frage, la cotruța lui, *se cheamă*. Și numai cînd se 'ntîmplă că încremenește și Bistrița de ger, atunci mai scapă lumea din pusnicia asta, pornind cu sâniile pe Bistrița 'n sus la fericirile Dornei. Se țin atunci câte 3—4 sâniile lanț una de alta, pentrucă alături de alaiul oamenilor pe ghiată, pintre trunchiurile copacilor de pe maluri zvâcnesc și *măturoaiele* (cozile) potăilor de lupi. Țin dihăniile *pas giuruit* cu călătorii, că tot is neam de cîne *se cheamă*. Oamenii chiuie atunci, ba trag și focuri din *chistoale di cele turcești*. Și parcă-i tot o nuntă valea Bistriței. Decît se mai întîmplă că 'n urma nuntașilor istora prinde a cerne ningăul, ridicându=se și la două staturi de om. Atunci dușii duși rămân cu săptămănila, la Dorna, *se cheamă*. Ba Gheorghică a Jderului n'o plecat, acu trei ani, cu sania 'n sus, și de 'ntors, tot cu sania s'o 'ntors, nu=i vorbă, da' cu sania pe plută, la o lună de zile !... —

Și multe voinicești pășanii muntene¹⁾ ai mai putea afla, stînd așa în colbul drumului din Crucea, pela aprinsul stelelor și pela ceasul deslegării de limbă, — dacă patrula noastră de încartiruire, în frunte cu acelaș ineputabil Odo, nu ne=ar da zor : — Poștiți la pătîșor, că mîne 'n zori de zi drumu=i încă pe atîta de gata de drumeție, cît a fost astăzi. —

Iar chilioara de recepție din ocolul silvic local, cu multă proas=pătă și înmiresmată scîndură de brad, e întreit de ospitalieră și prin fermecătoarea condescendență a d=ui inginer Lothar Albrich.

(Va urma)

Leca Morariu

¹⁾ Cum le povestește d. p. și Părintele C. Matasă în schița *Drum de iarnă* (= drum de iarnă pe Bistrița) din vol. *Palatul Cnejilor*.

Istro-Românii

(Continuare)

La Morlaci, convoiul ajungând la casa mirelui „capul familiei iese înaintea nurerii și-i dă un copil, luat, de obicei, dela o rudă sau un vecin. Dânsa trebuie să-l legene.” Apoi, scoborînd de pe cal, îngenunchiază și sărută pragul ușii. În clipa aceea iese din casă soacra și-i pune în mână o sită, emblema lucrului căruia trebuie să i se dedea femeia... Sita e plină de migdale, nuci și fructe. Tânăra măritată trebuie să le arunce pe la spate pentru nuntași, pentru a-i face să înțeleagă că belșugul unei case depinde de hărnicia femeii” (Lavallée, op. cit. pg. 53).

Deși obiceiul Morlacilor dalmatini diferă întrucâtva, în afară de formă, de celalt, ciribir, în fond are acelaș scop, adică „încorporarea femeii la noul grup social al bărbatului”, căci E. Kagarov, etnograful rus, enumără, vorbind de clasificarea riturilor nupțiale (în „Il Folklore Italiano”, VI 1931, Ian.—Iunie) trei feluri de rituri de agregare. Primul: obiceiul de a pune’n capul miresei o scufie specială; al doilea: de a-i da mărității diverse utensilii; și ultimul: de a o pune la diverse probe obligatorii.

Verificând regula lui Kagarov cu materialul oferit de nunta istroromână, avem satisfacția de a găsi aici tustrele alineatele păstrate. Ba, vom da și peste obiceiuri cari evidențiază mai puternic intenția încorporării la noul grup decât scufia lui Kagarov, pentru că la Istro-români, mama fetei, înainte de a-i lăsa pe miri să plece, îi acopere, cum văzurăm, cu un tulpan, iar soacra tot cu un tulpan îi prinde de gât, trăgându-i în casă.

În casa mirelui începe aceeași risipă de băuturi și de mâncări și acelaș chef se incinge dela un colț la altul al meselor, ca și la mireasă. Când cheful ajunge în toi „nașul ia pe miri și-i conduce în camera nupțială. Din momentul ceta stachezul și diverii trebuie să se lepede de obligația însoțirii tinerei măritate și pentru greșeala aceasta involuntară sunt siliți să bea nenumărate pahare de vin. Dacă refuză, sunt alungați dela nuntă. Nașul rămâne cu mirii singur, asistă la toaleta lor, descinge mireasa de brâu și insistă să se desbrace reciproc. Când dâșii s’au culcat, se retrage, ascultă un timp oarecare la ușă și’n stârșit... împușcă din pistol... Oaspeții răspund printr’o salvă generală. Dacă, din nenorocire, mirele nu rămâne mulțumit de mireasă, nunta se strică și vai de mama acelei fete” (Lavallée, op. cit., pg. 54).

Azi asemenea nenorocire se întâmplă mai rar, mirele neașteptând să verifice cele de verificat... abia în acel moment, ci luându-și măsurile înainte... Deaceia, de multe ori, nunta nici nu se mai face.

Obiceiul desbrăcatului și asistența kuumului azi a degenerat. Nașul în Jaiän nu mai e indiscret ca altădată. Nu descinge fata de brâu, ci numai o descalfă și pleacă. Presupunând că examenul miresei trece fără incidente, a doua zi dimineața întreaga nuntă se întoarce la mireasă acasă. Aici are loc un nou banchet. Muzica suflă din nou și pe urmă, către seară *ojenia* (mirele) și *nevesta* (mireasa), însoțiți de *cuscri* (domni de onoare) și de *svabițe* (druște), se întorc pentru totdeauna la casa lor. Tot acum, în Jaiän, se ia și zestra miresei.

După o săptămână dela cununie, mama fetei vine s'o viziteze și s'o întrebe cum îi merge. O găsește de astă dată îmbrobodită în basma, căci numai fetele umblă la Istroromâni cu capul gol. „Acest obicei exista în întreaga Dalmație romană încă acu 2.000 de ani, când lumea nu știa nimic de existența Slavilor“ (*Oscar Randi, I. Morlacchi în „Rivista Dalmatica“, XI fasc. I 1929, pg. 30*), așa că nu e obicei slav, cum s'a crezut.

Dacă e să amintim și-un obicei slav, spre a-l compensa pe cel discutat, vom sublinia că la Slavi „cea mai dragă dintre paseri este porumbița, căci aceasta se potrivește cu fata și soția atât din punct de vedere al ținutei, al importanței (ce-o are în familie), cât și al felului de a vorbi. Ea trece la toate popoarele ce fac parte din această tulpină drept icoană a curățeniei și a gingășiei. Fata se chiamă scurt *porumbiță*. Așa-i spune flăcăul iubitei sale: porumbiță albă sau sură. Chiar văduvei i se zice la fel. Sub imaginea porumbiței sburate se înțelege soția care și-a părăsit bărbatul, înșelându-l“. (*Leopold Karl Goetz, Koseworte, Scherz- und Schimpfworte für die Liebenden im Volkslied der Kroaten und Serben, în „Zeitschrift für Volkskunde“, 1931, pg. 233—34*), încât porumbița din dialogul celor două cete cari se ceartă la poartă, vizează tocmai simbolul „curățeniei și gingășiei“ demonstrat de L. K. Goetz.

La sfârșitul acestor reconstruiri ale nunții istroromânești, ținem să atragem atenția că studiul făcut în paginile anterioare servește pentru nunta de altădată a Istroromânilor, nu pentru nunta de acum, de după criza financiară. În zilele noastre rar cine dintre locuitorii de pe malul Arsei, sau din Jaiän, își permite luxul unei astfel de căsătorii costisitoare. Lipsa de bani și nevoile gurii i-au făcut pe veselii

coloni dalmatini să se restrângă dela toate desfătărilor lumești. Deaceea să nu ne mire când azi mirii se duc la biserică întovărășiți abia de cele mai apropiate rude și că uniți odată în fața lui Dumnezeu, nu merg să-și închine păharele, acasă, la părinți, ci la oștaria (= cârciuma) satului. Acolo un muzicant încurelat într'o armonică zbârcită, cu țigara'n colțul gurii, zice la valsuri demodate, iar suratele locului se îmbrățișează cu flăcăii îmbrăcați numai în pantaloni și cămașă.

Înainte vreme, își amintesc bătrânii, nunta ținea trei-patru zile'n șir, iar Lavallée afirmă că ajungea până la completul unei săptămâni. Acum, abia se poate vorbi de câteva ore.

(Va urma)

Traian Cantemir

Ep. Bucevsclii

Maica Domnului dela Stroești

Antichitatea și Freudismul

(Continuare și sfârșit)

Este vorba de un text din Sofocle, și anume chiar din tragedia *Edip Rege*, ce tratează despre mitul, care a dat numele complexului edipian la Freud.

Minunatul popor al vechilor Greci se distinge prin sinceritatea și îndrăzneala judecăților sale asupra faptelor și a oamenilor. Acestor calități li se datorează acele minuni de realizări ale Elinilor, bazate pe afirmarea fără de orice sfială a adevărului odată recunoscut, oricare ar fi el, și fără a se lăsa intimidată de consecințele lui. Grecii au avut întotdeauna acea credință în adevăr și'n puterile lui salutare de care vorbiam mai sus. Deaceia sunt și creatorii aceluia ideal de viață, care consistă în cercetarea desinteresată a adevărului, în θεωρία.

Iată-le versurile din Sofocle (*Edip Rege*, 981 sqq.):

πολλοὶ γὰρ ἤδη καὶ οὐείρασιν βροτῶν
μητρὶ ξυνηγνάσθησαν ἀλλὰ ταῦθ' ὅτι
παρ' οὐδέν ἐστι, ῥᾶστα τὸν βίον φέρει

Cuvintele acestea le pronunță Iocasta, spre a-l liniști pe Edip, care este obsedat de profetia lui Apolon, după care dânsul va lua în căsătorie pe propria sa mamă:

„Mulți muritori s'au culcat în vis cu mamele lor. Dar cine nu se gândește la aceste lucruri, duce o viață ușoară“.

Edip răspunde:

καλῶς ἅπαντα ταῦτ' ἂν ἐξείρητό σοι,
εἰ μὴ κύρει ζωσ' ἡ τεκοῦσα νόν δ' ἐπεὶ
ζῇ, πᾶσ' ἀνάγκη, καὶ καλῶς λέγεις, ὀκνεῖν.

„Toate cele ce le spui ar fi bune, dacă mama mea n'ar trăi. Dar ea trăește și deaceia sunt îngrijorat“.

Deci aflăm dela Sofocle că, la Greci, complexul Edip era un fenomen cunoscut și dădea semn de existență sa în visele de cari erau vizitați mulți oameni, vise în care ei aveau legături incestuoase cu mamele lor. Deasemenea Iocasta spune că acest lucru obișnuit, nu turbură pe om, care după deșteptare, își duce viața mai departe, în mod normal. Edip ar fi de acord cu cele spuse de Iocasta, dacă mama sa n'ar fi în viață. Dar el e obsedat de proorocirea lui Apolon, iar faptul că mama sa trăește (mama vitregă din Corint, pe care el o lua drept mama sa adevărată) îl tulbură, întrucât prevestirea s'ar putea realiza.

Vedem deci ce profunzimi ale sufletului omenesc răscolește Sofocle, dându-le expresia unei sincerități și a unei semeții, cari uimesc. Avem aici ochiul de observator al Elenului, care nu se dă înapoi din fața nici unui aspect al adevărului și al realității. În acelaș timp, cu un tact unic, el reduce fenomul atât de turburător al visului sus descris la justa lui valoare, adică la o valoare de adevăr, care nu trebuie să turbure viața reală; o integrează ca o mică verigă, în ansamblul vast al curentului vital.

Da, există vise turburătoare, incestuoase, pe care le încearcă mulți oameni, și pe cari Elenul nu se gândește să le nege sau să le înăbușe, după cum nu obișnuște să nege sau să ignoreze nimic din tot ce e viață și realitate. Această recunoaștere a visului, face ca acesta să-și epuizeze consecințele în însuși actul prin care omul declară existența lui. Astfel individul, dezbatut de efectul turburător și detracant al visului, își continuă viața de toate zilele, viața reală, cu toată intensitatea și seriozitatea pe care ea o cere dela el, fără a se lăsa preocupat sau subjugat de probleme secundare sau iluzorice. Aceasta este marea lecție a Elinilor și procedeul lor nu este așa de departe de cel al lui Freud. El consistă în sinceritate, în recunoaștere fără rușine falsă, fără ipocrizii, a tot ce trăește individul în sufletul său sau în subconștientul său, indiferent dacă ceeace-i trăit e frumos sau urit, demn de laudă sau de oprobriu și acest lucru se face în numele adevărului, care se plasează peste celelalte categorii, ceeace nu împiedică subsumarea acestui adevăr sub un alt Adevăr mai larg, mai înalt, mai cuprinzător.

Acest text nu este izolat în literatura elină.

Astfel la Herodot (VI, 107), Hipias fiul lui Pisistrat are un vis: ἐδόκει οὐ ἱππίας τῇ μητρὶ τῇ ἐκείνου συνευνηθῆναι. El crede că visul are o semnificație bună: anume că-și va redobândi patria sa Atena, de unde fusese alungat. Prevederea lui nu se realizează.

Un alt pasaj extrem de interesant și profund se găsește la Platon *Republica*, 571 b: ὅταν τὸ μὲν ἄλλο τῆς ψυχῆς εὖδῃ, ὅσον λογιστικὸν καὶ ἡμερον καὶ ἄρχον ἐκείνου, τὸ δὲ θηριώδες τε καὶ ἄγριον, ἢ οἰτών ἢ μέθης πλησθέν, σκιρτᾷ τε καὶ ἀπωσάμενον τὸν ὕπνον ζητεῖν καὶ ἀποπιμπλάναι τὰ αὐτοῦ ἦθη. οἷσθ' ὅτι πάντα ἐν τῷ τοιοῦτῳ τολμᾷ ποιεῖν, ὡς ἀπὸ πάσης λελυμένον τε καὶ ἀπηλλαγμένον αἰσχύνης καὶ φρονήσεως· μητρὶ τε γὰρ ἐπιχειρεῖν μίγνυσθαι, ὡς οἶεται, οὐδὲν ὀκνεῖ ἄλλῃ τε ὁμοῦν ἀνθρώπων καὶ θεῶν καὶ θηρίων, μισαιφονεῖν τε ὁμοῦν, βρώματός τε ἀπέχεσθαι μηδενός, καὶ ἐνὶ λόγῳ οὔτε ἀνοίας οὐδὲν ἐλλείπει οὔτε ἀναισχυντίας.

În textul suscitât, Platon, cu genială intuiție și cu o analiză a sufletului omenesc de o pătrundere unică, ne vorbește de lucruri cari se întâlnesc în teoriile freudiene. El ne spune că'n timpul somnului, partea rațională și conducătoare a sufletului omenesc doarme, pe când partea animalică și sălbatică, saturată de hrană sau de beție, se sbate și caută să-și împliniască poftele proprii ei. În această stare, partea animalică din sufletul omului e capabilă de toate îndrăznelile, ne-mai fiind reținută nici de rușine, nici de prudență: încearcă să se unească în dragoste cu mamă-sa, precum se pare, și așa mai departe. (Vezi și traducerea latină a acestui pasaj la Cicerone, *De divinatione*, I, 29, 60).

Credem că este inutil să insistăm asupra profunzimii reflexiilor lui Platon. Textul de mai sus ne evidențiază acel dar unic al vechilor Greci de a cerceta adevărul fără teamă, cu totală sinceritate și de a declara rezultatul cercetării fără nici un fel de înconjur. Calităților unice ale acestei minunate rase omenești datorăm admirabilele realizări ale poporului grec pe tărâmurile științei, artei și al spiritualității.

Dar Platon ne mai dă o mare lecție. El ne arată viața omenească, în timpul zilei când omul e treaz, dominată de partea cea rațională, blajină și conducătoare a sufletului, pe când numai în somn, în vis, când această parte mai valoroasă este amorțită, pune stăpânire pe om partea animalică și sălbatică a sufletului. Deci Platon subordonează, cu pătrunderea-i obișnuită, partea joasă a sufletului uman celei care-i mai înaltă, mai valoroasă și care conduce viața omului în timpul zilei, când el este'n stare de veghe. E o lecție de mare tact pe care ne-o dă divinul Platon și pe care trebuie s'o înregistrăm: Să nu căutăm a explica producțiile superioare ale geniului și sufletului omenesc, plecând dela, sau reducându-le la pornirile părții inferioare și obscure ale sufletului uman. Altfel riscăm să reducem floarea cu formele și culorile ei minunate, cu finalitatea superioară căreia îi răspunde, la gunoiul sau îngrășăminte din care a ieșit.

Aram M. Frenkian

oooOooo

Multe și mărunte...

De-ale lui Ispirescu. — D-l Nic. Velichi, profesor Galați, ne trimite pentru Nota 6, pag. 7 din P. Ispirescu, *Povești despre Vlad-Vodă Țepeș Cernăuți* 1935 (adecă pasagiul: „care cu colaci ori pâine, care cu pastramă ori caiser”) următoarea lămurire: „Caiser = costiță de porc afumată, *Kaiserfleisch*. Cuvântul e uzitat și astăzi în unele familii vechi bucureștene”.

L. M.

PRIN INIMA PĂDURII...

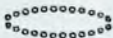
Prin inima pădurii acum ca și atunci
Era o zi tăcută, de toamnă 'ntârziată...
Se furișa lumina pe cărării pe brânci
Și în altar de suflet prindea să ne străbată...

Pășiam ca'n vis, alături, sub baldachinul viu
Al foilor suflate în aur și aramă;
Își pregătia pădurea iernatecu=și sicriu
Și funigei pe creștet îi despletiau năframă.

Sub candelabrul unui stejar am poposit —
A căruia podoabă se spovedia sub seară.
Și=am înțeles atunci ce chin nemărginit
Închide o pădure în frunzele de ceară...

Giurgiu, 2 Mai 1938

Adelina I. Cârdei

Multe și mărunte...

Rudolf Töpffer! — Töpffer cu care=1 compară Maiorescu pe N. Gane (v. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare* III 177) e desigur elvețianul Rudolf Töpffer (Töpffer cu 2 ff), pictor și nuvelist, născut 1799 la Geneva, mort 1846 și cunoscut prin ale sale *Nouvelles Genevoises* traduse în nemțește la 1847. În sfârșit acelaș „Toepffer” pe care=1 menționează și Iacob Negruzzi, tovarăș de drumeție elvețiană al lui Gane¹⁾; cf. I. Negruzzi, *Plimbări prin munți*, în vol. III de *Scrieri complete*, 1895), zicând: „Vorbirăm... despre poveștile lui Toepffer de care amândoi (Negruzzi, și cutare convivă a sa) eram entusiaști” (347); „Eram însă în patria lui Toepffer și mi=am adus aminte de un pasaj din una din poveștile sale” (468).

* * *

Acelaș jurnalier superficialism! (Și iarăși al d=ui Perpessicius). — Înțieram în chiar N=rul precedent al *Fătului* nostru (pag. 80) aiurismul istorico=literar al d=ui Perpessicius care continuă a mai închina la ditirambi capodoperei de falsificare și chiar de improbitate științifică a eminescologiei lui G. Călinescu. Astăzi acelaș Perpessicius ne izbește cu teribila revelație că până la actualii *Iconari*, Bucovina n'ar fi avut nici un singur poet liric! Dar cităm (vezi artic. *Poeți tineri bucovineni* I în ziarul „România” An. I Nr. 80 din 20/8 1938): „Bucovina n'a intrat în peisagiul de ansamblu al liricei românești, grație nici unui Coșbuc, nici unui Mateevici ai locului”; „...nici o liră de=a locului nu și=a modulată coardele și nici un imn de slavă sau de durere nu s'a ridicat în înaltul cerului”. — Va să zică: Ce nu s'a învrednicit să aibă Bucovina? Nu l=a avut nici pe=un Mateevici și — înfloriți=vă! — nici pe=un Emil Isac! Căci mai glăsuște d. Perpessicius: „Ardealul care dăduse pe Coșbuc, avea să ne-dea pe... Goga și, în ordinea poeziei eliberate de canoa=nele trecutului, pe Emil Isac, pe Aron Cotruș”...

¹⁾ Cf. N. Gane, *Impresiuni de călătorie* (în vol. *Păcate mărturisite* 1904 pag. 184, 196, 198, 204, 223, 229, 233 și 234.

Deci să zicem că un G. Rotică și un G. Voevidca, epigramist nu odată superior chiar și lui Cincinat Pavelescu¹⁾ — ar fi inexistenți. — Dar d. Perpessicius habar n'are de-un T. Robeanu, cântăreț prin excelență bucovinean, odrăslit din acel atât de specific și de unic moldovenism bucovinean, atât de mult *al locului* deci!

Să nu ne agite însă **ignoranța** te-miri=cui! Nici cea a d-lor Perpessicius, N. Crevedia etc.! T. Robeanu n'are nevoie de certificatul d-lui Perpessicius, critic literar și fetișist închinător al lui G. Călinescu! T. Robeanu fiind consacrat *poet* prin cineva mai competent decât d. Perpessicius: printr'un A. Mirea, în al său *Caleidoscop* (I 1908), — deci prin poezii de rasă D. Anghel și Șt. O. Iosif (cf. Leca Morariu, *Un cântăreț al Sucevii: T. Robeanu* 1926 și Leca Morariu, *T. Robeanu* 1936).

Leca Morariu

CRONICĂ

Gh. Doroftei

Maghiaria franceză. — Maghiaria lui „Gringoire“ totuși nu e chiar așa de deochiată cum am fi crezut-o. Căci dacă deunăzi, cu legitimă indignare, infieram afirmația lui Joseph Barthélémy că Slovacii și astăzi încă ar dori realipirea la regatul sfântului Ștefan—Slovacii, cari, alături de Români și de Sârbi, au dus lupte grele împotriva asupririi maghiare — ne pare bine că putem înregistra polemica ce a urmat în câteva numere ale aceluiași „Gringoire“ pe aceeași temă a obligației Franței de a se bate eventual pentru dreptul la viață al Cehoslovaciei, — teză apărută, contra d-lui Barthélémy, de marea autoritate a lui André Tardieu, unul din făuritorii tratatelor de pace.

Iar în chestia Horthy, subsemnatul primește dela direcțiunea hebdomadarului parisian răspunsul²⁾ acesta: „Monsieur, nous vous accusons reception de votre communication qui a retenu notre atten-

¹⁾ Cf. chilometricile comentarii de cari, nu odată, au nevoie epigramele lui C. Pavelescu! — Și rectificăm aici altă erezie, altă superficialitate! A d-lor Calotescu și N. Crevedia în *Introducere la Antologia epigramei românești* (ed. I-a 1933, 27 și ed. II-a 1934, 29); că „provinciile alipite n'au dat nici în trecut și nici în zilele noastre un epigramist!“ — De altfel d. N. Crevedia mai debitase în coloanele *Curentului* și alte flecăreli pe seama Bucovinei, — rectificate illo tempore de d-l Victor Morariu într-o scrisoare particulară, care e foarte regretabil c'a rămas fără de nici un ecou și mai ales nepublicată!... Căci acești mirobolanți mentori ai ca-pitalei se orientează asupra întregii situații a unei întregi provincii, în tot trecutul și'n tot prezentul ei, — din 2—3 drumuri cu automobilul (ca d. Dragoș Vrâncanu deunăzi!), sau chiar numai cu telescopul!

²⁾ Politeță occidentală care, așa se vede, încă n'a intrat în moravurile marilor cotidiene din capitala României!

tion". — N'am văzut însă până acum în coloanele lui „Gringoire” manifestarea, efectul acestei atențiuni. Îl așteptăm!

V. M.

* * *

Glasul provinciei. — Simpatică, dar... incompletă pledoaria semnată pentru *Glasul provinciei* de Păr. Arhim. I. Scriban în „România” Nr. 29 din 30 Iunie 1938. Cuvintează Păr. Scriban: „Cu toate acestea nu ne vine din provincie chiar totul. Ne vin faptele, dar nu și părerile ei”. — Oare? Când marile cotidiane au ediții speciale, redactate pe anumite regiuni (cu știrile privitoare mai ales la acele regiuni) și ediții pentru capitală, ... necontaminate de știrile provinciale — de unde o să mai auzi tu capitală glasul provinciei?

Și meteahna cea mai meteahnă a presei „capitale”: pripa, id est superficialitatea! Un caz elocvent de care ne amintim și pentru care, poate, vom aduce și precizări: La Cernăuți e anunțată cutare conferință comemorativă. Dar, dintr'un motiv oarecare, comemorarea e contramandată. Ziarul din capitală — firește, de dragul informației cât mai telegrafice — publică nu numai că la data cutare a avut loc cutare comemorare, dar mai adaugă încă și obișnuitele aprecieri (dealtfel, mai totdeauna incorecte și fără substanță): „distinsa asistență”, „erudit, magistral” etc. Și diapazonul acestor calificative crește sau scade pe măsura simpatiilor de care se bucură respectivul subiect cronicaturizat... la ilustrul director Stelian Popescu, Pamfil Șeicaru etc. Încât: vai de cine ar încerca să reconstruiască d. p. istoria culturală a cutărui colț de „provincie” numai pe temelii cronicilor din presa capitalei! Și fiindcă nu prea suntem departe de marele congres al presei provinciale, să-l formulăm noi acest adevăr, nespus în acel congres: că de meteahna aceasta a grabei, a superficialității, periodicile provinciale sunt oricum mai scufite. Glasul provinciei să stăruie deci cât mai intens și chiar și cât mai dărz!

* * *

Mistificatorii! — Veri primari cu recordmanii superficialității veștejiți de noi¹⁾ nu odată! Iată-i: D-l M. Sevastos în „Adeverul lit. și art.” Nr. 924 din 21 Aug. 1938, frământându-l pe arhifalimentarul eminescolog G. Călinescu între cutari „puțini benedictini ai scrisului românesc”. — Un D. Șandru în „Revista istorică română” vol. VII 1937, 468, falsificând spusele lui Leca Morariu din studiul *Folclor aservit filologiei* 1936, — erezia de a crede „că o condiție sine qua non pentru valoarea materialului folcloric e reproducerea cât mai fonetică a textului” semnalată fiind de subsemntul ca o caracteristică nu a școalei folclorice — Ovid Densușianu (cum insinuă D. Șandru) ci ca învechită superstiție antiștiințifică (anacronică în actuala epocă folclorică a folclorului) a unui „elev” din școala O. Densușianu!

* * *

Conservatorul Cernăuțean. — Fără de nici o iluzie pentru ameliorarea unor crâncene anomalii și numai dintr'un sentiment de loială recunoștință, un mic epilog la capătul unui răstâmp de mucenicie a celeilalte²⁾ înalte Instituții de cultură oficială dela Cernăuți. Ba ne îngăduim chiar și-un modest cadru al cifrelor. După „*Misnerva*” *Jahrbuch der Gekhrtenwelt*, Academia de muzică din Cluj activează cu un buget anual de 3,800,000 lei la 200 elevi; Conservatorul Cernăuțean, cu subvenția anuală de 800,000 lei (200,000 dela stat și 600,000 dela autoritățile locale), deci cu aproape numai a 5-a parte din retribuțiile Instituției surori ardelene, număra în an. 1937/1938 225 elevi, compartimentați în 51% Români, 24% alte naționalități și 25% „diverși”. Adecă: Nicicând Conservatorul Cernăuțean n'a fost mai populat! Acti-

¹⁾ Cf. Făt-frumos 1937, 218 și 1938, 80.

²⁾ Cândva Cernăuții aveau și-un Teatru Național!

vitarea didactică, inter și extra muros, uimitoare: prin profesorii și elevii săi, prin intense colaborări cu alte elemente și instituții artistice, *Academia Cernăuțeană* a atins în 1937/38 cifra de 38 manifestațiuni muzicale și dramatice publice. Avântul către tot mai mult a sporit în același 1937/1938 și numărul claselor: cu una de contrabas și alta de violă. Profesorii, retribuți salăhorește, fac cursuri suplimentare gratuite, operă de caritate culturală la Cernăuți, turnee în provincie etc. etc. etc. Admirabilă, eroică tenacitate culturală *bucovineană*, — întrupată în directorul Gheorghe Onciul, nume cunoscut și'n publicistica muzicală românească, și'n colaboratori ai d-sale ca Tit Tarnavschii, d-na H. Halițchi, Liviu Rusu, Liviu Halip...

* * *

Răboj. — În rev. „Die Literatur“ (Stuttgart) din Ian. 1934 (pg. 211) eseu d-lui Victor Morariu, „Oberon“ in *rumänischer Übersetzung*. — Vrednic de reținut prohodul (inspirat d-lui V. M. de Păr. Dr. Gh. Mihuță) *O veste tristă din Suceava: Dispariția hramului cojocarilor români* în „Glasul Bucovinei“ 1937 Nr. 5.168 — Operă trainică: *Buletinul Institutului social român din Basarabia* Tom. I Chișinău 1937. — În răsbotezata revistă, cu 11 (!) nume: „Archivio per la raccolta e lo studio delle tradizioni popolari italiane“ (An. XII 1937, 204) — chemată până deunăzi, cu-minte¹⁾: *Il folklore italiano* — binemeritate recenzii asupra cirebiriei merituosului descoperitor al cântecului popular istroromân Dr. Petru Iroaie. — „Revista germaniștilor români“ (An. VII Nr. 1 din 1938), pe care am dori-o mai atentă față de germanistica periodicelor noastre, publică cuvântul de comemorare p. J. Eichendorff al d-lui Victor Morariu (v. rectificarea din „Făt-frumos“ 1938, 46). — Pamfletul *De ce a demisionat d-nul Totoiu dela Ateneul Popular* semnat Nic. Radu în „Universul literar“ Nr. 16 din 4 Iunie 1938 vizează, drastic și plastic, dar și cam din avionul fatalului snobism de „capitală“, împrejurări „culturale“ Sucevene. — Merituosul cercetător în Eminescu Dr. D. Murărașu, în „Tinerimea Română“ (citată de noi după „Cuget clar“ II 1938, 735) mai spune d. caricaturala eminescologie a lui G. Călinescu: „... Opera lui Eminescu scrisă de Gh. Călinescu și publicată în editura Fundațiilor Regale. E un monument de mistificare“. — Colegul Vlad Bănățeanu se achită glorios de angajamentul luat, apărând cu a sa „Revue des études indo-européennes“ Tom. I fasc. 1, 1938 într'un superb alai de repute colaborări externe. — Dela întrutotvrednicul Vasile Stănescu (decedat la 19 Aprilie a. c.) deținem vajnice informațiuni asupra școalei primare românești din Bucovina austriacă. Cinste Memoriei lui! — D-l I. Petrovici s'a ales președinte al secției literare dela Academia Română. Trăiască!... dar nu pentru premiera lui Gh. Călinescu și a lui Konrad Richter!

* * *

Omul sfințește locul. — Soc. „C. Porumbescu“ Suceava își sporește reziduurile neconținutelor sale înfloriri, alegându-și-l vicepreședinte pe acel *Gheorghe Doroftei*, inimitabil Primar de Suceava, a cărui parcălăbie Suceveană rămâne minune unică. — Ce poate adevărata râvnă a Inițiativei particulare, am văzut cu prilejul admirabilei Expoziții de cărți, stampe, fotografii etc. organizată (de altfel an de an) de d. profesor *Cornel Sorocean* și cu prilejul *Sânzienelor* Sucevene din acest an. — Instituție care poate deveni una dintre cele dintâi în toată Țara: Liceul „Ștefan cel Mare“ (dela Suceava), dobândindu-l director pe *Ștefan Pavelescu*. **Leca Morariu**

¹⁾ Au doară crede d. Raffaella Corso că de dragul unui medieval șovinism ne-om preta (în zilele avionului și ale televiziunii) la întinsori de rămă? Pe când deci revenirea la normal? Sau cel puțin amputarea: *Archivio per tradizioni popolari*?

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
CERNĂUȚI, str. Munteniei 14

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

În Țară : 200 lei pe an

În Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL :

Leca Morariu	† Goga
O. Goga	Cântă moartea (Versuri)
Victor Morariu	Maghiarie germană
Reinhold Scheibler	Lieder (Traduceri din Goga)
At. C. Bălăcescu	Prin țară, dealungul vremii...
Sever Bumbac	Es singt der Tod (trad. din Goga)
Corneliu Gheorghian	Tablouri de Bucevschi la Viena
Filimon Taniac	Frumseța vechilor manuscrise bisericești
Octavia Lupu-Morariu	Populare (Versuri)
Meseriașul Veniamin	Un mare animator : Dr. Aurel Morariu
Ioan Cârdei	Sub plopii de argint (Versuri)
Leca Morariu	La munte (continuare)
Traian Cantemir	Istro-Românii (continuare)
Aram M. Frenkian	Antichitatea și Freudismul (sfârșit)
Leca Morariu	Multe și mărunte
Adelina I. Cârdei	Prin inima pădurii (Versuri)
Leca Morariu	Multe și mărunte
Victor Morariu și Leca Mo-	
rariu	Cronică

În N-rul viitor lista restanțierilor !

BIBLIOGRAFIE

Publicăm numai operele primite la redacție și, dintre acestea, numai cele de Doamne-ajută!

Dr. Aurel Morariu, *Probleme de actualitate în Cooperația românească*, Cernăuți 1938.

Traian Cantemir, *Mensa academică, roman*, Cernăuți 1938.

Mircea Streinul, *Corbul de aur, Poem*, Cernăuți 1938.

Dr. Ioan Bilețchi-Albescu, *Elemente creștine în patronimia română, Câmpulungul moldovenesc* 1938.

Șt. Pavelescu, *Poetul Octavian Goga*, Suceava 1938.

Tatiana Gălușca, *Folclor basarabean*, vol. II, Bălți 1938.

V. Ciurea, . . . *Contribuțiuni la preistoria Jud. Baia: Stațiunea Costești, Fălțieni* 1938.

Epure Al., *Începuturile literare ale lui B. P. Hasdeu de E. Dvoicenco*, Roman 1938.

T. Păunescu-Ulmu, *Problema Eminescu*, Craiova.

E. Ar. Zaharia, *Artur Gorovei*, Brașov 1938.

Mircea Streinul, *Aventura Domnișoarei Zenobia Magheru*, București.

N. Drăganu, *Histoire de la littérature roumaine de Transylvanie des origines à la fin du XVIIIe siècle*, București 1938.

Alex. Marcu, *Dante în „Țigania” lui Budai-Deleanu?*, București 1938.

Giacomo Devoto, *Studi Baltici*, Roma, vol. I 1931, II 1932, III 1933, IV 1934—1935, V 1935—1936 și VI 1936—1937,

---

De-ale administrației lui „Făt-Frumos“

Și-au mai achitat abonamentul următorii: d-l Dr. Aram Frenkian la 23/6 1938 100 lei pe 1938; Bibl. Centrală, Suceava la 23/6 a. c. 100 lei pe 1938; d-l cons. C. d. Apel I. Ciuntuleac 100 lei la 28/6 a. c. și 200 lei 17/8 a. c. abon. până'n Iunie 1938; d-l dir. Traian Ilcău la 28/6 a. c. 500 lei abon. până la finea an. 1938; d-na Dr. Livia Cionca (Cluj) la 6/6 a. c. 200 lei abon. până la finea 1938; d-l I. Teodorescu-Broșteni, (Iași) la 2/7 a. c. 100 lei abon. până la finea 1938; P. C. Sa. Ioan Iliuț la 4/7 a. c. 400 lei abon. pe 1935 și 1936; d-l avocat Dr. Petru Lujia la 3/8 a. c. 400 lei pe 1937 și 1938; d-l avocat Numitor Liteanu la 5/8 c. 300 lei pe 1936 și 1937 și la 25/8 c. 200 lei pe 1938; d-l prof. Zaharie Macovei, la 16/8 c. 200 lei până la finea 1937; d-l prof. Alex. Epure (Roman) la 18/8 c. 200 lei pe 1938. — P. admin. O. L. M.